

Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi
Journal of Muallim Rifat Faculty of Education

ISSN: 2667-5234

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığının Oluşmasında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri*

Gamze MUT, Yücel GELİŞLİ******

Makale Bilgisi	ÖZET
<i>Geliş Tarihi:</i> 11.01.2021	<p>Okuma alışkanlığına sahip bireylerin yetiştirilmesinin bir gereklilik olduğu günümüz dünyasında, bu alışkanlığın oluşması sürecinde etkisi olan çeşitli faktörlerin ne şekilde etkili olduğunun belirlenmesi ve bu doğrultuda yapılacak çalışmalar önem arz etmektedir. Ortaokul 8.sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırma, nitel araştırma modellerinden olgubilim deseni ile yapılmış, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Kilis ili Merkez ilçesinde yer alan 4 farklı devlet ortaokulundan toplamda 40 8. sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış ve betimsel analiz tekniğiyle analiz edilmiştir. Öğrencilerin görüşleri birey, aile, arkadaş, öğretmen, Türkçe dersi ve medya temaları altında tablolaştırılmıştır. Araştırmayla okuma alışkanlığının oluşmasında öğrencilerin okumaya ilgi ve merak duymalarının, okumayı sevmelerinin; arkadaşların okuma konusunda örnek olmalarının, kitap değişiminde bulunarak kitaplar hakkında yorumlar yapmalarının; ailelerin çocuklarıyla birlikte kitap okumalarının; öğretmenlerin kitap önerilerinde bulunarak öğrencilere model olmalarının; Türkçe dersindeki metinlerin öğrencilerde merak ve ilgi uyandıracak unsurlardan oluşmasının ve derslerde okuma etkinlikleri yapılmasının; medyada okumaya istek ve merak uyandırıcı materyallere yer verilmesinin etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.</p> <p>© 2021MREFD. Tüm hakları saklıdır</p> <p>Anahtar Sözcükler: Okuma alışkanlığı, okuma alışkanlığının oluşmasında etkili olan faktörler, öğrenci görüşleri</p>
<i>Düzeltilme Tarihi:</i> 19.01.2021	
<i>Kabul Tarihi:</i> 19.01.2021	
<i>Basım Tarihi:</i> 30.01.2021	

Opinions of 8th Grades About the Factors Being Influence on Gaining of the Reading Habit

Article Info	ABSTRACT
<i>Received:</i> 11.01.2021	<p>It is a necessity to raise individuals who have reading habits in today's world , it is important to determine how the various factors that affect the formation of this habit and the studies to be done in this direction. This study, which aims to determine the opinions of 8th grade students on the factors that affect the formation of reading habits, was carried out with a phenomenological design, one of the qualitative research models, was carried out with a total of 40 8th grade students from 4 different secondary schools in the Central district of Kilis in the 2018-2019 academic year. The data were collected with a semi-structured</p>
<i>Revised:</i> 19.01.2021	
<i>Accepted:</i> 19.01.2021	
<i>Published:</i>	

* Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında hazırlanan "Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığının Oluşmasında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri " adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Öğretmen, Kilis İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Abdurrahman İyigün Ortaokulu, Kilis-TÜRKİYE. e-mail:gamzeekurucu@gmail.com

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara-TÜRKİYE .e-mail: gelisli@gazi.edu.tr

30.01.2021	<p>interview form and analyzed using descriptive analysis technique. Students' views were tabularized under the themes of individual, family, friend, teacher, Turkish lesson and media. Students' interest and curiosity in reading and love to read in the formation of the habit of reading through research; friends set an example for each other, make comments about the books by exchanging books; families reading books with their children; teachers being models for students by suggesting books; The texts in the Turkish course should be composed of elements that arouse curiosity and interest in students and reading activities in the lessons; It has been concluded that the media, including reading and intriguing materials, is effective.</p> <p>© 2021JMRFE. All rights reserved</p> <p>Keywords: Reading habit, factors affecting the formation of reading habits, student opinions</p>
------------	--

1. GİRİŞ

Okuma becerisi ve bu becerinin süreklilik kazanmasıyla ortaya çıkan okuma alışkanlığı; günümüzde bireysel, sosyal ve ekonomik yaşam için vazgeçilmez bir önem kazanmıştır. Bireysel olarak bakıldığında bireyin gündelik yaşamı ve akademik hayatı için, sosyal olarak bakıldığında ise toplumsal rollerin yerine gereğiyle getirebilmesi için okumak bir gereklilik haline gelmiştir. Birçok araştırmaya konu olan, etki eden faktörleri belirlenmeye çalışılarak geliştirilmesi için her geçen gün çalışmalar yapılan okuma alışkanlığının üzerinde bu kadar durulmasının sebebi, hiç şüphesiz bu alışkanlığın bireysel ve toplumsal öneminden kaynaklanmaktadır. Her alanda başarılı olmanın temelinde okumanın ve okuduğunu anlamamanın reddedilemez öneminin yanında, akademik başarının temelinde de okuma becerilerine sahip olmanın payı vardır. Özellikle ülkeler bu konuya ayrı önem vermekte, eğitim sistemleri buna göre oluşturulup yenilenmektedir. Çünkü okuma, bir gelişmişlik ölçütü olarak kabul edilmektedir. Aynı şekilde ülkelerin gelişmişlik seviyelerine bakıldığında da gelişmiş ülkelerde okuma oranlarının yüksek, okuma alışkanlığının genelde yerleşmiş olduğu görülür. Okuryazar oranlarını arttırarak bireylerde okuma alışkanlığını yerleştirmek ve dünya çapında okuma oranlarını yükseltmek, gelişmiş ülkeler içerisinde yer almayı hedefleyen çoğu ülkenin odağında yer almış, bu sebeple de okuma, birçok araştırmanın konusu olmuştur.

Okumanın, insan hayatındaki bu yeri düşünülduğünde ülkemizdeki okuma oranlarının yeterli seviyede olmaması tartışılması gereken bir konudur. Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılmış çalışmalar okuma becerilerinin geliştirilmesi konusunda ülke olarak daha fazla çalışmamız gerektiğini ortaya koymaktadır. Ulusal düzeyde yapılan çalışmalar arasında yer alan ve Çocuk Vakfı (2006) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda oluşturulan "Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi Raporu"nda çok çarpıcı sonuçlar yer almıştır. Gençlerin %70'inin kitap okumadığı, gazete ve çocuk dergisi okuma alışkanlığının olmadığı, Türkiye'de düzenli kitap okuma alışkanlığının binde bir olduğu, nüfusun %40'ının hayatı boyunca hiç kütüphaneye gitmediği, okuma ilgilerinin kentlere ve bölgelere göre farklılıklar gösterdiği, kızların erkeklerden daha çok kitap okuduğu, öğretmenlerin yüzde 63' ünün bazen kitap okuduğu, fuar alışkanlığının olmadığı, sınıf kitaplıkları ve okul kütüphanelerinin yetersiz olduğu bu sonuçlardan bazılarıdır. Yine, ülkemizde okuma alışkanlığının tespiti amacıyla yapılan bir başka çalışma olan Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü (KYGM, 2011)'nün "Türkiye Okuma Kültürü Haritası Projesi" ile de Türkiye'deki okuma profiliyle ilgili önemli sonuçlar elde edilmiştir. Bu proje sonuçlarına göre seçici ve düzenli okuyanların yılda ortalama 14.5 kitap, 7-14 yaş grubu bireylerin yılda ortalama 12 kitap, kadınların 7.3, erkeklerin 7.1, öğrencilerin ise yılda ortalama 11.1 kitap okudukları belirlenmiştir (KYGM,2011). Kütüphaneye kayıtlı ve

kütüphanelerden yararlanan kişi sayılarına ülkemiz açısından bakıldığında da durumun pek parlak olmadığını söylemek mümkündür. 2019 itibarıyla Türkiye nüfusu 83.154.997' dir (TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), 2019). Yine 2019 itibarıyla ülkemizdeki kütüphane sayısı 1.182, halk kütüphaneleri kullanıcı (okuyucu) sayısı 31.451.920, kütüphaneye kayıtlı üye sayısı 3.955.908'dir (KYGM,2019). Bu sonuçlara bakıldığında özellikle kütüphanelerden yararlanma oranlarının nüfusa göre oldukça düşük olduğu söylenilebilir. Ülkemizde okuma oranlarının istenilen seviyede olmadığı bu sonuçlardan anlaşılmaktadır. Bu nedenle okuma alışkanlığının aşılması için MEB tarafından 2004 yılında liselere, 2005 yılında ise ilköğretim öğrencilerine yönelik "100 Temel Eser Okuma" ve 2008 yılında ise Cumhurbaşkanlığı tarafından "Türkiye Okuyor" gibi kampanyalar düzenlenmiştir (Arıcı, 2015;Ungan, 2008). Ancak Arıcı (2015)'nın, "100 Temel Eser Okuma" kampanyasının etkilerini değerlendirmeye yönelik yaptığı çalışmasıyla bu kitaplar içerisinde 20'den fazla kitap okuyan öğrenci oranının % 5.1 olması, tüm kitapları okuyan hiçbir öğrencinin bulunmaması gibi sonuçlara ulaşması, öğrencilerin okuma konusunda beklentilerin altında kaldığını göstermiştir.

Uluslararası geçerliliği olan sınavlardan elde edilen sonuçlara bakıldığında da okuma alışkanlığı konusu üzerinde ne kadar titizlikle durulması gerektiği anlaşılmaktadır. Örneğin; Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (The Organisation For Economic Co-Operation And Development, OECD) ve diğer katılımcı ülkelerdeki zorunlu eğitimi bitiren öğrencilerin temel bilgi ve becerilere ne oranda sahip olduklarını ortaya çıkarmayı amaçlayan ve üç yılda bir gerçekleştirilen Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment, PISA) bu sınavlardan biridir. Hedef kitlesini 7. sınıf ve üzeri düzeylerde örgün eğitimde yer alan 15 yaş grubu öğrencilerinin oluşturduğu PISA; öğrenci becerilerini fen, matematik ve okuma becerileri alanlarında ölçmektedir. Değerlendirmesini ise "okuryazarlık" üzerinden yapmaktadır. PISA 2018 uygulamasında Türkiye okuma becerileri sıralamasında 79 ülke arasında 40. sırada, 37 OECD ülkesi arasında ise 31. sırada yer edinmiştir (MEB,2019). Aynı şekilde uluslararası standart test ve anketlerle ilköğretim 4. sınıf (9 yaş grubu) öğrencilerinin okuma becerileri, okuma alışkanlıkları, öğrencilere okuma becerisini kazandırmak amacıyla öğretmenlerin uyguladıkları öğretim yöntemlerini, kullanılan materyallerin yeterlilik durumunu, ailelerin öğrencilerin okuma becerilerini kazanmalarında sağladıkları katkıları belirlemeye çalışan bir diğer uluslararası uygulama "Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi(Progress in International Reading Literacy Study, PIRLS)"dir. PIRLS, ortalaması 500 standart sapması 100 olan standart puan formatında rapor edilen bir araştırmadır. 2001 yılında gerçekleştirilen PIRLS uygulamasında Türkiye'nin standart puanı 449 olarak çıkmış ve ülkemiz 35 ülke arasından 28. sırada yer almıştır (MEB, EARGED(Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı), 2003).

Yapılan tüm bu çalışmaların amaçları ve sonuçları değerlendirildiğinde okumanın ve okuma alışkanlığına sahip olmanın gerekliliğini ve önemini bir kez daha görmek mümkündür. Ülke olarak okuma alışkanlığı konusunda ne düzeyde olduğumuzun tespit edilmesinin yanı sıra okuma alışkanlığının nasıl kazandırılabilceği, okumanın alışkanlık haline gelmesinde nelerin nasıl etkili olduğu, okuma alışkanlığının önündeki engellerin belirlenmesi gibi durumların önem taşıdığı görülmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde, çalışmaların öğretmen adaylarının kitap okumaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi konusunda (Gömleksiz, 2004), öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları konusunda (Kurulgan ve Çekerol, 2008), ilköğretim ikinci kademe

öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına yönelik tutumları konusunda (Demir, 2009), öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin tutumları konusunda (Bozpolat, 2010), öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları konusunda (Batur, Gülveren ve Bek, 2010), ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki konusunda (Akyol ve Yıldız, 2011), ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin veli görüşleri (Öztürk ve Aksoy, 2016) konusunda, ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları (Yücebaş, 2017) konusunda, Türkçe kullanımına karşı duyarlılıkları ile kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının incelenmesi (Ballı, 2019) konusunda yapıldığı görülmektedir. İncelenen araştırmalarda genellikle okuma alışkanlığının düzeyi, okuma tutumları belirlenmeye çalışılmış veya okuma alışkanlığına etki eden tek bir durum üzerinde çalışıldığı görülmüştür. Yine incelenen araştırmaların genellikle nicel araştırmalar olduğu, nitel araştırma olan çalışmaların da genellikle durum çalışmasıyla desenlendiği belirlenmiştir. Bu araştırmanın nitel araştırma modellerinden olgubilim deseniyle yapılması, verilerin yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak açık uçlu sorular aracılığıyla toplanması ve betimsel analizle çözümlenmesi gibi durumlardan dolayı alana katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Buradan hareketle bu araştırmanın amacı; ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde araştırmanın alt amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında kendilerinin rolüne yönelik görüşleri nelerdir?
2. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında arkadaşların rolüne yönelik görüşleri nelerdir?
3. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında ailelerin rolüne yönelik görüşleri nelerdir?
4. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında öğretmenlerin rolüne yönelik görüşleri nelerdir?
5. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında Türkçe dersinin rolüne yönelik görüşleri nelerdir?
6. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşumunda medyanın rolüne yönelik görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli ve Deseni

Bu araştırmada model olarak nitel araştırma modeli seçilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2016)'e göre nitel araştırma: "Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda bütüncül ve gerçekçi bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir." Nitel araştırmanın araştırmacıların üzerinde görüş birliğine vardığı bazı temel özellikleri vardır. Bu özellikler; konusu olan problem veya sorunla ilgili veriyi katılımcıların yaşadığı fiziksel ortamda toplamalarıyla alakalı olan doğal ortam, bilgiyi toplayan konumunda olduğu için temel veri toplama aracı olarak araştırmacının kendisi ve bir tek veri kaynağından ziyade verinin çoklu biçimlerinin kullanıldığı çoklu veri kaynağı şeklinde sıralanabilir (Creswell, 2017). Araştırmada

desen olarak olgubilim (fenomonoloji) deseni seçilmiştir. Olgubilim deseni nitel modelin seçildiği araştırmalarda kullanılan bir modeldir ve farkında olduğumuz fakat ayrıntılı ve derin bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır. Olgular; yaşanan dünyada olaylar, tecrübeler, algılar, yönelimler, durumlar ve kavramlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Olgusal araştırmalarda araştırılan kişi veya grubun davranışları o üyelerin kendi bakış açılarından değerlendirilir; kendilerine ve olaylara nasıl baktıkları belirlenir. Olgubilim araştırmalarında “En iyi yaşayan bilir, o halde ondan öğrenelim.” felsefesiyle hareket edilir. Bu tür araştırmalarda araştırmacı gerçeklik hakkında herhangi bir yorumda bulunmaz (Şencan, 2005).

2.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Kilis ili Merkez ilçesinde yer alan 4 devlet ortaokulunda öğrenim gören her okuldan onar öğrenci olmak üzere toplamda 40 8.sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Çalışma grubundaki okulların seçiminde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu yansıtabilecek düzeydeki birey ya da gruplardan oluşur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu nedenle öğrencilerin seçiminde amaçsal örnekleme yöntemleri içerisinde yer alan ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu örnekleme çeşidi, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi verme açısından zengin durumların seçilmesine ve bunlar üzerinde derinlemesine araştırmalar yapılmasına imkan tanır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirli olan bazı ölçütleri karşılayan durumları çalışma olanağı bulunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlandığından göz önünde bulundurulmuş ölçüt, öğrencilerin 8. sınıf öğrencileri olmasıdır. 8. sınıf öğrencilerinin tercih edilmesinin sebebi ise 2019 Türkçe Öğretim Programı’nda okuma becerilerinin en üst seviyesi olan eleştirel okuma becerisine bu sınıf seviyesinde yer verilmesidir.

2.3.Veri Toplama Aracı

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada veriler, araştırmanın amacına yönelik olarak uzun bir alan yazın taramasının ardından araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla ve öğrencilerle yüz yüze yapılan görüşmeler neticesinde elde edilmiştir. Görüşme, olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı durumundadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu araştırmada kullanılan görüşme formu oluşturulurken öncelikle alan yazın taraması yapılmış ve görüşme formundaki sorular, çalışmanın amacına ve alt amaçlarına uygun olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Taslak halindeki sorular için eğitim bilimleri ve Türkçe eğitimi alanında iki alan uzmanının görüşleri alınmış ve bu görüşler çerçevesinde sorular yapılandırılarak sorulara son şekli verilmiştir. Çeşitli aşamalardan sonra son şekli verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aşağıda yer alan açık uçlu 6 sorudan oluşmuştur:

1. Okuma alışkanlığının oluşmasında, kendi rolünüze ilişkin görüşleriniz nelerdir?

2. Okuma alışkanlığının oluşmasında, arkadaşların rolüne ilişkin görüşleriniz nelerdir?
3. Okuma alışkanlığının oluşmasında, ailenin rolüne ilişkin görüşleriniz nelerdir?
4. Okuma alışkanlığının oluşmasında, öğretmenlerin rolüne ilişkin görüşleriniz nelerdir?
5. Okuma alışkanlığının oluşmasında, Türkçe dersinin rolüne ilişkin görüşleriniz nelerdir?
6. Okuma alışkanlığının oluşmasında, medyanın rolüne ilişkin görüşleriniz nelerdir?

2.4.Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 15/02/2019 ile 01/03/2019 tarihleri arasında görüşme tekniği ile araştırmacı tarafından toplanmıştır. Görüşmeler için alınan izinlerden sonra okullardan randevu alınmış, görüşmelerin yapılacağı yer ve zaman planlamaları yapılmıştır. Görüşmeler ses kaydı alınarak toplanmıştır. Görüşme formundaki sorular öğrencilere sırayla ve tek tek sorularak öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtların kaydı tutulmuştur. Görüşmeler sonucunda elde edilen ses verisi yazıya aktarılmıştır.

2.5.Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada toplanan veriler, nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz tekniğiyle analiz edilmiştir. Bu araştırmada kuramsal çerçevenin temel boyutları oluşturulduğu için betimsel analiz tercih edilmiştir. Betimsel analizde temalar önceden belirlenir, elde edilen veriler bu temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu analizde görüşülen veya gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla sık sık doğrudan alıntılar yapılır. Betimsel analizin amacı elde edilen bulguları düzenleyip yorumlayarak okuyucuya sunmaktır. Betimsel analizde elde edilen veriler sistematik ve açık bir şekilde betimlenir, yapılan bu betimlemeler açıklanarak yorumlanır, sebep-sonuç ilişkileri irdelenerek sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu çalışmanın analiz sürecinde betimsel analiz yapılırken izlenmesi gereken aşamalar takip edilmiştir. İlk aşamada, alan yazın taraması sonucunda ortaya çıkan araştırma sonuçları göz önünde bulundurulmuş ve veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçeve, araştırmanın hangi temalar altında düzenleneceğini ve sunulacağını belirlemiştir. İkinci aşamada, elde edilen veriler daha önce oluşturulan çerçeveye göre organize edilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde aynı soruya cevap veren tüm öğrencilerin cevabı tek tek okunarak bu esnada katılımcıların cümlelerinde yer alan anlamlar özetlenmiş ve kodlanmıştır. Üçüncü aşamada düzenlenen veriler tanımlanarak doğrudan alıntılar aracılığıyla desteklenmiştir. Katılımcıların görüşleriyle araştırmacı tarafından oluşturulan tüm kodlar bir uzman tarafından yapılan kodlamalarla karşılaştırılarak kodlara son şekli verilmiştir. Yapılan bu kodlamalar tablolaştırılarak yüzde ve frekans değerleri de eklenmiştir. Temalara ait güvenilirlik çalışmaları tamamlanmış ve elde edilen sonuçlar, bulgular ve yorum başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Son aşamada ise bulgulara anlam kazandırılmaya, bulgular arasında neden-sonuç ilişkileri kurularak elde edilen sonuçlar açıklanmaya çalışılmıştır.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Bir araştırmadaki geçerliğin önemli kriterleri arasında, toplanan verilerin ayrıntılı bir şekilde raporlaştırılması ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını belirtmesi yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Kabul edilebilir yani geçerli bir nitel araştırma için araştırmacının veri

toplama, veri analizi ve verilerin yorumlanması süreçlerinde tutarlı davranarak bu tutarlılığı nasıl sağladığını açıklaması gerekir (Baltacı, 2019; Miles ve Huberman, 2019). Bu araştırmada da geçerliliği sağlamak adına araştırmanın amacı, yöntemi, çalışma grubu ve bu grubun nasıl belirlendiği, veri toplama, analiz süreci, bulguları yorumlama ve sonuçlara ulaşma aşamaları detaylıca açıklanmış, araştırma sonuçlarını en iyi yansıtacağı düşünülen öğrenci görüşlerinden örnekler bulgular bölümünde sunulmuştur.

Araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgili olan güvenilirlik, bilimsel çalışmalarda sağlanması gereken ilk koşul olma özelliğine sahiptir. Bu araştırmada güvenilirliği sağlamak için bazı uygulamalar yapılmıştır. Öncelikle araştırmacının soru soruş biçimi görüşme yapılan kişiyi doğrudan etkilediğinden (Silverman, 1993) araştırma sorularının her katılımcıya aynı şekilde aynı kelimelerle ve aynı sırayla sorulması güvenilirliği sağlama koşullarından biridir (Türnüklü, 2000). Bundan dolayı bu araştırmada araştırma soruları katılımcı öğrencilere aynı kelimeler kullanılarak ve aynı sırada sorularak güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğine yönelik yapılan bir diğer uygulama Miles ve Huberman (2019) tarafından önerilen kodlayıcılar arası uyum yüzdesi hesaplamasıdır. Güvenirlik = Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) x 100 şeklinde hesaplanan güvenilirlik yüzdesinin % 80 ve üzeri olması durumunda araştırma güvenilir kabul edilmektedir. Bu araştırmanın güvenilirlik çalışması için araştırmacı tarafından yapılan kodlamaların alan uzmanı tarafından da yapılması istenmiş, araştırmacı ve alan uzmanının aynı kodu kullandığı durumlar görüş birliği, farklı kodu kullandığı durumlar görüş ayrılığı kabul edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin bildirdiği görüşlerden elde edilen kodlamaların yer aldığı temalara ait güvenilirlik hesaplamalarının ortalaması % 89,69 olarak hesaplandığı ve bu oran % 80'nin üzerinde olduğu için araştırmanın güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığının oluşmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşleri çalışmanın alt amaçlarına uygun olarak "birey, aile, arkadaş, öğretmen, Türkçe dersi ve medya" temaları altında toplanarak her temaya ait kodlamalar tablolaştırılmış ve öğrenci görüşlerinden örnekler verilerek sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Birinci Alt Amacına İlişkin Bulgular

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında kendilerinin rolüne yönelik görüşleri "birey" teması altında toplanarak Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin, Okuma Alışkanlığının Oluşmasında Kendilerinin Rolüne Yönelik Görüşleri

Tema	Kod	Frekans(f)*	%
Birey	Merak/ilgi duyma	24	60,00
	Okumayı sevme	23	57,50
	Okumaya istek duyma	4	10,00
	Beğeni duyma, hoşlanma	3	7,50
	Can sıkıntısını giderme isteği	3	7,50
	Hâyâl dünyasına gitme isteği	2	5,00
	Kelime hazinesini geliştirme isteği	1	2,50

Mut & Gelişli

Başarma isteği	1	2,50
Rolüm yok	2	5,00
Toplam	63	

*Açık uçlu sorular birden fazla görüş bildirebildiğinden toplam frekans sayısı katılımcı öğrenci sayısından fazla çıkmıştır.

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında kendilerinin rolüne yönelik görüşleri neticesinde elde edilen kodlamalar Tablo 1'de verilmiştir. Tablo 1'e göre öğrenciler okuma alışkanlığının oluşmasında kendilerinin rolüyle ilgili, en fazla okumaya merak ve ilgi duymanın etkili olduğunu düşünmektedirler (f=24). Bu temada okumaya merak ve ilgi duymanın ardından öğrenciler tarafından en çok yapılan kodlama okumayı sevmedir (f=23). Ayrıca okumaya istek duyma (f=4), beğeni duyma, hoşlanma ve can sıkıntısını giderme isteği (f=3), hâyâl dünyasına gitme isteği (f=2), kelime hazinesini geliştirme isteği ve başarma isteği (f=1) de öğrenciler tarafından belirtilen görüşler arasında yer almaktadır. Aşağıda bu kodlamalara ilişkin öğrenci görüşlerinden örnekler verilmiştir:

Ö4: "Merakımla başladı. Bir kitap gördüm eğer resmi güzelse öyle ilgimi çeke çeke devam ettim ve alışkanlık oldu." (merak/ilgi duyma)

Ö23: "Merak sardım, nasıl bir şey dedim, merak ettim. Kitap almıştım, okudum." (merak/ilgi duyma)

Ö9: "Ben hocam yani ilgimi çeken kitapları okurum." (merak/ilgi duyma)

Ö30: "Ya bazı kitaplar var ilgimi çekiyor. Çok güzel kitaplar var mesela. Onlar ilgimi çekiyor..." (merak/ilgi duyma)

Ö27: "Yani insan okumaktan nasıl desem okumayı sevmeli okumayı sevmezse zaten kitabı açtığına sıkılır, okuyamaz. Ben okumaya ilk başladığımda resimsiz kitaplar okuyamazdım. Yani renkli olmalıydı. Sonra alıştım. Şimdi roman okumaya başladım." (okumayı sevme)

Ö8: "...Sevdikçe daha çok okunur, çünkü sıkılınca insan okuyası gelmiyor. Bir yerde sıkılıyor. Sevince insan daha iyi okuyor." (okumayı sevme)

Ö28: "Beğendiğim bir kitap olursa, ismini bile beğensem o kitabı okumadan bırakmıyorum..." (beğeni duyma/huşlanma)

Ö39: "Ben aslında can sıkıntısından okumaya başladım. Evde canım çok sıkılıyordu. Fazla arkadaş ortamım da yoktu. Televizyon izlemeyi de sevmiyordum o yüzden farklı bir şekilde kitaplar almaya başladım ve kitap okumaya başladım." (can sıkıntısını giderme isteği)

Ö34: "Kendim başka dünyaya gitmeyi sevdiğim için kitap okuyorum. Bu hayattan soyutlanmak istediğimde genellikle kitap okurum. (hâyâl dünyasına gitme isteği)

Ö27: "Bende olan kelime hazinemizin gelişmesini istiyordum o yüzden okumak istedim. Okuyorum da." (kelime hazinesini geliştirme isteği)

Okuma alışkanlığının oluşmasında kendisinin herhangi bir rolü olmadığı yönünde görüş bildiren öğrenciler de olmuştur. Örneğin Ö32: "Kendimden çok arkadaşlarımla rolü olduğunu düşünüyorum." (rolüm yok) şeklinde görüş belirtmiştir.

3.2. Araştırmanın İkinci Alt Amacına İlişkin Bulgular

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında arkadaşların rolüne yönelik bildirdiği görüşler "arkadaş" teması altında toplanarak Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin, Okuma Alışkanlığının Oluşmasında Arkadaşların Rolüne Yönelik Görüşleri

Tema	Kod	Frekans(f)*	%
Arkadaş	Örnek olma	20	50,00
	Kitap önerisinde bulunma	10	25,00
	Okunan kitapları birbirine anlatma	9	22,50
	Kitap değişiminde bulunma	7	17,50
	Merak uyandırma, ilgi çekme	5	12,50
	Okumaya teşvik etme	2	5,00
	Hem olumlu hem olumsuz etkili	1	2,50
	Rolü yok	2	5,00
Toplam		56	

*Açık uçlu sorular birden fazla görüş bildirebildiğinden toplam frekans sayısı katılımcı öğrenci sayısından fazla çıkmıştır.

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında arkadaşların rolüne yönelik görüşleri neticesinde elde edilen kodlamalar Tablo 2'de verilmiştir. Tablo 2'ye göre öğrenciler, okuma alışkanlığının oluşmasında arkadaşların rolüyle ilgili olarak arkadaşların birbirlerine okuma konusunda örnek olmalarının en fazla etkili olduğunu belirtmişlerdir (f=20). Bu görüşü, kitap önerisinde bulunma (f=10) şeklindeki görüş izlemektedir. Okunan kitapları birbirine anlatma (f=9), kitap değişiminde bulunma (f=7), merak uyandırma, ilgi çekme (f=5), okumaya teşvik etme (f=2) de öğrenciler tarafından belirtilen görüşler arasında yer almaktadır. Aşağıda, bu kodlamalarla ilgili öğrenci görüşlerinden örnekler sunulmuştur:

Ö7: "Arkadaşlarımın rolü yani şey vardır hani görüp de yapmak. Görüp de yapmak gibi olabiliyor bazen yani o okuyor benim de okumam lazım, benim de bunu yapmam lazım gibi durumlar oluyor." (örnek olma)

Ö27: "Nasıl desem, mesela teneffüste biri kitap okuyor. O, onun yanına gidiyor o da beraber okuyor. O okurken o da alıyor kitap okumaya." (örnek olma)

Ö30: "Mesela ben kitap okuyorum. Elimde arkadaşlarım kitapları görünce isimleri dikkatlerini çekiyor. Alıyorlar elimden mesela okuyorlar. Onların da dikkatini çekiyor." (örnek olma)

Ö3: "Arkadaşlarımın şöyle bir rolü var. Onlar da bana kitap tavsiyesinde bulunuyorlar. Mesela güzel kitaplar söylüyorlar, tarihi kitaplardan, maceralı kitaplardan. Çünkü benim ne tarz kitap sevdiğimi biliyorlar. Aldığım bazı kitapların çoğu onların sayesinde. Onların söylediği kitaplardan." (kitap önerisinde bulunma)

Ö16: "Kitapları öneriyorlar, ben de beğendiğim için ara sıra birbirimize öneriyoruz." (kitap önerisinde bulunma)

Ö9: "Arkadaşlarım okumuş gelip bana heyecanlı heyecanlı anlatıyor ben onu okumak isterim." (okunan kitapları birbirine anlatma)

Ö4: "Arkadaşlarımla birlikte genellikle kitaplarımızı paylaşıyoruz. Onların ilgi alanları ile benim ilgi alanlarım farklı olduğu için biraz farklılık olabiliyor ama yine de birbirimizin ilgi alanlarıyla da ilgili birkaç düşüncede fikirde bulunuyoruz kitaplar sayesinde." (kitap değişiminde bulunma)

Ö10: "Arkadaşlarım da öyle hocam mesela. Birbirimize kitap alıyoruz, onun beğendiği kitabı değiştirip tekrar beraber okuyoruz, okuduğumuz kitabı birbirimize anlatıyoruz." (kitap değişiminde bulunma)

Ö17: "Birbirimize kitapları veriyoruz, kendimizde olan kitapları." (kitap değişiminde bulunma)

Ö2:“Arkadaşlar kitap okuyunca ilgimizi çekiyor. Biz de onlara uymak için kitap okuyoruz. Orda da alışkanlığımız olabiliyor.”(merak uyandırma/ilgi çekme)

Ö34:“Çevremde kitap okuyan insanlar olduğu için sıkılmadan, daha da teşvik edici oluyor.”(okumaya teşvik etme)

1 öğrenci (Ö38):“Arkadaşların iyi yandan da kötü yandan da etkisi var. Arkadaşın kitap okuyan biriyse seni de etkiler illa, kitap okumuyorsa da sen okusan bile sana der inek misin falan çok çalışıyorsun okumanı engeller.” (hem olumlu hem olumsuz etkili) şeklindeki görüşüyle arkadaşların hem olumlu hem olumsuz etkili olduğunu belirtirken 2 öğrenci de arkadaşların rolü olmadığını düşündüklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö37:“Hiç. Hiç yok. ”(rolü yok)

Ö39:“...Yani arkadaşlarım fazla kitap okumadığı için okuyorlar ama benim tarzımda fazla bir kitap okumadıkları için etkisi olmuyor. ” (rolü yok)

3.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Amacına İlişkin Bulgular

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında ailenin rolüne yönelik bildirdiği görüşler “aile” teması altında toplanarak Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin, Okuma Alışkanlığının Oluşmasında Ailenin Rolüne Yönelik Görüşleri

Tema	Kod	Frekans(f)*	%
Aile	Örnek olma	26	65,00
	Birlikte okuma	10	25,00
	Kitap alma	9	22,50
	Okumaya destek olma	5	12,50
	“Kitap oku” söyleminde bulunma	4	10,00
	Kütüphaneye götürme	2	5,00
	Okuma konusunda baskı yapmama	1	2,50
	Sessiz ortam sağlama	1	2,50
	Evde kitaplık oluşturma	1	2,50
	Kitap önerisinde bulunma	1	2,50
	Rolü yok	6	15,00
	Toplam		66

*Açık uçlu sorular birden fazla görüş bildirebildiğinden toplam frekans sayısı katılımcı öğrenci sayısından fazla çıkmıştır.

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında ailenin rolüne yönelik görüşleri neticesinde elde edilen kodlamalar Tablo 3'te verilmiştir. Tablo 3'e göre öğrenciler okuma alışkanlığının oluşmasında ailenin en çok örnek olarak rol üstlendiğini belirtmişlerdir (f=26). Birlikte okuma (f=10) ise, öğrenciler tarafından en çok belirtilen ikinci görüş olmuştur. Okuma alışkanlığının oluşmasında ailenin kitap alma (f=9), okumaya destek olma (f=5), kitap oku söyleminde bulunma (f=4) ve kütüphaneye götürme (f=2) gibi rollerinin olduğu da öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Bu temada yer alan okuma konusunda baskı yapmama, sessiz ortam sağlama, evde kitaplık oluşturma ve kitap önerisinde bulunma kodlamaları birer öğrenci tarafından yapılmıştır (f=1). Aşağıda bu kodlamalarla ilgili örnek öğrenci görüşlerine yer verilmiştir:

Ö3: "Ailem benim kitap okumama olumlu hatta bana örnek olan ablam abim mesela onlar şiirleri çok sever. Mesela ben de onlardan etkilenerek şiirler falan okurum. Şiir kitapları falan. Mesela Cahit Sıtkı TARANCI. Güzel oluyor şiirleri. Onlara bakarak benim de okuma zevkim artıyor." (örnek olma)

Ö12: "Aile, eğer gel biraz kitap okuyalım derse okuyoruz. Mesela hep beraber geçip okursak oluyor yoksa mesela babam annem bana hadi geç oku, artık kitap oku deyip kendi geçip içeride oturuyorsa benim hiç kitap okuyasım gelmez." (birlikte okuma)

Ö37: "...Kitap almasalardı böyle bir şey olmayabilirdi." (kitap alma)

Ö4: "Destekliyor olması... En büyük şeylerden birisi de bu zaten." (okumaya destek olma)

Ö22: "Yani mesela tabii ders çalışıyorum ama diyorlar ki kitap oku, genel kültürün zenginleşsin..." ('kitap oku' söyleminde bulunma)

Ö9: "Kütüphaneye götürse mesela çocuğunu çocuk kitap okumaya alışır." (kütüphaneye götürme)

Ö8: "Yani baskısız bir şekilde olursa daha iyi olur..." (okuma konusunda baskı yapmama)

Ö7: "...Mesela sessiz bir ortamda okuyacaksam sessiz bir ortam kuruyorlar yani." (sessiz ortam sağlama)

Ö15: "Kitaplarımı seçerken genellikle ailemden yardım alıyorum..." (kitap önerisinde bulunma)

6 öğrenci ise ailenin okuma alışkanlığı oluşturma konusunda bir rolü olmadığını düşünmektedir. Bu görüşlere ait örnekler aşağıda sunulmuştur:

Ö5: "Ailenin fazla bir etkisi olmuyor." (rolü yok)

Ö23: "Ailemin hiçbir rolü yok benim kitap okumamda." (rolü yok)

3.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Amacına İlişkin Bulgular

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında öğretmenlerin rolüne yönelik bildirdiği görüşler "öğretmen" teması altında toplanarak Tablo 4 'te sunulmuştur:

Tablo 4. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin, Okuma Alışkanlığının Oluşmasında Öğretmenlerin Rolüne Yönelik Görüşleri

Tema	Kod	Frekans(f)*	%
Öğretmen	Kitap önerisinde bulunma	17	42,50
	Örnek olma	12	30,00
	Kitap okuyun söyleminde bulunma	8	20,00
	Okumaya yönlendirme/teşvik	7	17,50
	Okuma saatleri düzenleme	4	10,00
	Öğrencileri yarıştırmaya	1	2,50
	Okumayı zorunlu tutma	1	2,50
	Kitapla tanıştırma	1	2,50
	Rolü yok	3	7,50
Toplam		54	

*Açık uçlu sorular birden fazla görüş bildirebildiğinden toplam frekans sayısı katılımcı öğrenci sayısından fazla çıkmıştır.

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında öğretmenlerin rolüne yönelik görüşleri neticesinde elde edilen kodlamalar Tablo 4'te verilmiştir. Tablo 4'e göre okuma alışkanlığının oluşmasında öğretmenlerin rolüne yönelik olarak öğrenciler tarafından en fazla belirtilen görüş kitap önerisinde bulunmadır (f=17). Örnek olma görüşü de öğrenciler tarafından

en çok belirtilen ikinci görüştür(f=12). Bunun yanında öğrenciler tarafından; kitap okuyun söyleminde bulunma (f=8), okumaya yönlendirme/teşvik (f=7), okuma saatleri düzenleme (f=4), öğrencileri yarıştırmaya (f=1), okumayı zorunlu tutma (f=1), kitapla tanıştırmaya (f=1) kodlamaları da yapılmıştır. 3 öğrenci de öğretmenlerin bir rolü olmadığını düşündüğünü belirtmiştir. Bu kodlamalara ait öğrenci görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Ö2:“Onlar da kitap falan öneriyorlar, ilgimizi çekecek, yaşımıza uygun... ”(kitap önerisinde bulunma)

Ö34:“...Hatta kitap tavsiyeleri paylaşıyorlar bizle. O çok iyi oluyor. ”(kitap önerisinde bulunma)

Ö4:“Öğretmenlerin kitap okuması hatta bazen öğretmenlerin okuduğu kitapları merak ediyorum. Hatta okuma alışkanlığım bu yüzden başlamıştı. İlkokulda bir öğretmenimin kitabını çok merak etmişim, o kitabı okudum ve ondan sonra okumayı daha çok sevdim.”(örnek olma)

Ö30:“Öğretmenlerimin güzel bir rolü var. İşte sürekli kitap okuyun falan diyorlar. Bence çok güzel rolleri var. ”(kitap okuyun söyleminde bulunma)

Ö11:“Teşvik ettikleri için daha çok okumamızı sağlıyorlar.”(okumaya yönlendirme/teşvik)

Ö23:“...Kitap okuma saati falan yapıyorlar.”(okuma saatleri düzenleme)

Ö21:“Öğretmenler, zorunlu yapabilirler. ” (okumayı zorunlu tutma)

Ö1:“...Kitaplarla beni öğretmenim tanıştırdı.”(kitapla tanıştırma)

Ö39:“Hiç yok. Çünkü kendileri de fazla kitap okumuyor çoğu hocamız.” (rolü yok)

3.5. Araştırmanın Beşinci Alt Amacına İlişkin Bulgular

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında Türkçe dersinin rolüne yönelik bildirdiği görüşler “Türkçe dersi” teması altında toplanarak Tablo 5 'te sunulmuştur.:

Tablo 5. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin, Okuma Alışkanlığının Oluşmasında Türkçe Dersinin Rolüne Yönelik Görüşleri

Tema	Kod	Frekans(f)*	%
Türkçe dersi	Okumaya ilgi, istek ve merak uyandırma	15	45,45
	Okuma saatlerinin olması	8	24,24
	Okumaya teşvik etme	6	18,18
	Başarı isteği	5	15,15
	Rolü yok	1	3,03
Toplam		35	

*Açık uçlu sorular birden fazla görüş bildirebildiğinden toplam frekans sayısı katılımcı öğrenci sayısından fazla çıkmıştır.

**4 öğrencinin görüşü uygun olmadığı için analiz dışı bırakılmış, 3 öğrenci soruyu cevapsız bıraktığı için analiz 33 öğrenci üzerinden yapılmıştır.

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında Türkçe dersinin rolüne yönelik görüşleri neticesinde elde edilen kodlamalar Tablo 5'te verilmiştir. Tablo 5'e göre okuma alışkanlığının oluşmasında Türkçe dersinin rolüne yönelik olarak öğrenciler tarafından en fazla belirtilen görüş okumaya ilgi, istek ve merak uyandırmadır(f=15). Bu kodlamayı sırasıyla okuma saatlerinin olması (f=8), okumaya teşvik etme (f=6) ve başarı isteği (f=5) kodlamaları izlemektedir. 1 öğrenci de Türkçe dersinin herhangi bir rolü olmadığını ifade etmiştir. Okuma

alışkanlığının oluşmasında Türkçe dersinin rolüne ilişkin öğrenciler tarafından belirtilen görüşlere ait örnekler aşağıda sunulmuştur:

Ö2: "Türkçe dersi kitap okumayı alışkanlık edindiriyor sevdiriyor, metinler ilgi uyandırıyor." (okumaya ilgi, istek ve merak uyandırma)

Ö13: "...Çünkü paragraflarda bir sürü şeyler söylüyorlar ben de o kitapları merak edip alıyorum." (okumaya ilgi, istek ve merak uyandırma)

Ö22: "Haftada bir gün bir ders okuma yapıyoruz. Okuduk mesela yarım kaldı, ben gidiyorum evde yarım kaldığı için açıp okumak istiyorum. Evde devam ediyorum." (okuma saatlerinin olması)

Ö19: "Sorular paragraf oldukça sonunu okumadan öğrenemeyeceğinizi bildiğiniz için kitaba da o şekilde başlatır belki." (okumaya teşvik etme)

Ö32: "En çok bence onun (Türkçe dersinin) rolü var. Çünkü nasıl diyeyim hep ona yönelik çalışmalar yapıyoruz. Ona yönelik sloganlarmış, ödevlerimiz öyle. Mesela şimdiki soru tarzları da paragrafa yönelik. O yüzden de daha çok kitap okuyoruz." (başarı isteği)

Ö18: "Benim için sadece İnkılap tarihi etkili.. Paragraflar çok fazla bir etki uyandırmıyor." (rolü yok)

3.6. Araştırmanın Altıncı Alt Amacına İlişkin Bulgular

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında medyanın rolüne yönelik bildirdiği görüşler "medya /olumlu" ve "medya/olumsuz" temaları altında toplanarak Tablo 6'da sunulmuştur:

Tablo 6. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin, Okuma Alışkanlığının Oluşmasında Medyanın Rolüne Yönelik Görüşleri

Tema	Kod	Frekans(f)*	%
Medya/ Olumlu	Okumaya ilgi çekme, merak ve istek uyandırma	19	47,50
	Kitap önerisinde bulunma	8	20,00
	Okumaya yönlendirme/teşvik	4	10,00
	Okuma konusunda başarılı örneklerle yer verme	1	2,50
	Kitapla tanıştırma	1	2,50
Medya/Olumsuz	Zaman kaybına yol açma	6	15,00
	Hem olumlu hem olumsuz etkili	3	7,50
	Rolü yok	3	7,50
Toplam		45	

*Açık uçlu sorular birden fazla görüş bildirebildiğinden toplam frekans sayısı katılımcı öğrenci sayısından fazla çıkmıştır.

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında medyanın rolüne yönelik görüşleri neticesinde elde edilen kodlamalar Tablo 6'da verilmiştir. Öğrenci görüşleri incelendiğinde okuma alışkanlığının oluşmasında medyanın olumlu, olumsuz ve hem olumlu hem olumsuz rolü olduğunu düşünen öğrencilerin olduğu görülmektedir. Medyanın okuma alışkanlığının oluşmasında olumlu rolleri arasında yer alan okumaya ilgi çekme, merak ve istek uyandırma, öğrenciler tarafından en fazla yapılan kodlamadır (f=19). Bu kodlamayı kitap

önerisinde bulunma (f=8), okumaya yönlendirme/teşvik (f=4), okuma konusunda başarılı örneklerle yer verme (f=1) ve kitapla tanıştırma (f=1) gibi kodlamalar izlemektedir. Aşağıda bu kodlamalara ait öğrenci görüşlerinden örnekler sunulmuştur:

Ö3:“Sosyal medyada kitapları gördüğümde merakım artıyor. Daha çok maceralı kitaplar görüyorum, onları araştırıyorum. Sitelerine bakıyorum. Aileme haber verip kargo falan vermeye çalışıyorum. Zaten onlar da alıyorlar anlayış sağlıyorlar. Medyanın da etkisi var.” (okumaya ilgi çekme, merak ve istek uyandırma)

Ö18:“Bilgisayar ve telefon olarak söylersek yani bazı ne bileyim kitap uygulamaları var Webpad gibi. Fakat içinde bazen çok kötü kitaplar olabiliyor, çok iyi kitaplar da olabiliyor. Yani iyi kullanılırsa kitap okuma alışkanlığını iyi yönde etkiler. ” (okumaya yönlendirme/teşvik)

Ö33:“Mesela geçen televizyonda bir haber görmüştüm. Türkiye'deki okuma oranıyla alakalıydı. Mesela onlara bakılınca habere habere değişiyor gerçi. Bazen Türkiye'nin okuma oranı çok düşük deniyor bazen yüksek deniyor. İnsanı hırslandırabilir diye de düşünüyorum mesela medyada çok kitap okuyan bir çocuğun kazandığı başarılarla yer verirlerse eğer o zaman insanlar da onu örnek alarak kitap okuyabilirler.” (okuma konusunda başarılı örneklerle yer verme)

Ö4:“Hiç bilmediğim yazarların kitaplarını medyada gördüm hatta hiç adını bile duymadığım yazarlar, kitaplar. Hiç okumadığım, merak edebileceğim aslında tam benlik olan kitapları medyada gördüm. Bunun da böyle bir etkisi var. ”(kitapla tanıştırma)

Okuma alışkanlığının oluşmasında medyanın olumsuz bir rol oynadığını ifade eden öğrenciler bu durumu medyanın zaman kaybına yol açması şeklinde ifade etmişlerdir (f=6). Bu öğrenci görüşlerinden örnekler şöyledir:

Ö5:“Negatif yönler var. Başımızı koyduktan sonra kaldıramıyorsunuz.” (zaman kaybına yol açma)

Ö17:“Sosyal medyada ulaştığımız her şey daha çok kitap okuma yok. Ben bildiğim kadarıyla sosyal medyaya bağımlı olan kişiler kitap okurlarsa daha iyi olur. Vakit kaybediyorlar. En azından okurlarsa bir şeyler çözebilirler, keşfedebilirler.” (zaman kaybına yol açma)

Medyanın, okuma alışkanlığının oluşmasında hem olumlu hem olumsuz role sahip olduğunu ve hiç rolü olmadığını düşünen öğrenci sayısı eşit olup 3'tür. Bu öğrencilerin görüşlerinden örnekler ise şu şekildedir:

Ö2:“Sosyal medya kötü yönde kullanırsan ilgisini dağıtabilir kitap okumayla ilgili. Ama güzel yöne kullanırsan güzel yönü çok var. İnternet üzerinden kitap okuma durumu oluyor, istediğin kitabı almadan zorlanmadan okuyabiliyorsun.”(hem olumlu hem olumsuz etkili)

Ö6:“Faydaları da var kötü yönleri de var. Ben iyi yönleriyle yola çıkıyorum. Mesela bir kitabı görüyorum mesela orda okuyabiliyorum, özetine bakabiliyorum, onu beğenirsem sipariş edebiliyorum. Yani iyi yönleri de var kötü yönleri de var.” (hem olumlu hem olumsuz etkili)

Ö16:“Bence yok.” (rolü yok)

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarına uygun olarak sonuç ve tartışmaya yer verilmiş, bu doğrultuda bazı önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmanın ilk alt amacı olan ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında kendilerinin rolüne yönelik görüşleri değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası okuma alışkanlığının oluşmasında kendilerinin en çok okumaya merak ve ilgi duymalarının, okumayı sevmelerinin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Alan (2020) da üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmasıyla kitap okuma alışkanlığı kazanmada etkili olan unsurlar arasında kişinin kendisinin etkili olduğunu belirten katılımcıların merak ve ilgi sebebiyle bu alışkanlığı kazandıkları sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Arıcı (2008)'nin yaptığı bir çalışmayla elde edilen iyi okuyucu olmak için gereken hususlar arasında yer alan istekli olmak, kitapları sevmek, okuma işini severek yapmak, bu işe meraklı olmak vb. sonuçlar, araştırmanın bu sonucuyla örtüşmektedir. Okumaktan haz alan bir bireyin onu alışkanlık haline getirmesinin kolay olacağını söylemek mümkündür. Okumanın alışkanlık haline gelmesi için bu eylemin istenerek yapılması, sevilmesi gereklidir. Çünkü genellikle herhangi bir zorlama olmadan, kişinin kendi isteğiyle gerçekleştirdiği okuma, alışkanlığa dönüşmektedir. Temizyürek, Çolakoğlu ve Coşkun (2013) tarafından yapılmış bir çalışma sonucunda da okumayı sevmek okumaya teşvik edici bir etmen olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, bu araştırmadan elde edilen sonucu destekler niteliktedir. Aynı şekilde Clark ve Foster (2005) da çalışmalarında okumaktan keyif aldıkları durumlarda öğrencilerin daha fazla okudukları sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmayla ortaya çıkan can sıkıntısını giderme isteğiyle okumanın, okuma alışkanlığı oluşturmada etkisi olduğunu düşünen az sayıda da olsa öğrencilerin bulunması dikkat çekici bir sonuç olmuştur. Bu sonuç Aksoy (2014)'ün çalışmasında ortaya koyduğu öğrencilerin boş zamanlarında veya canı sıkıldığında kitap okuduğu sonucuyla paralellik göstermektedir. Bu sonuçlardan hareketle kitap okumanın, öğrenciler tarafından kişinin boş zamanlarını değerlendirebileceği, can sıkıntılarını giderici bir etkinlik olarak görüldüğü söylenebilir. Ayrıca bu araştırma ile ulaşılan başarı elde etmek amacıyla okuma yapılabilmesi sonucu Priajana (2013)'nin öğrencilerin sınavda başarı elde etmek amacıyla okumaya yönelebildikleri sonucuna ulaştığı araştırması ile paralellik göstermektedir.

Araştırmanın ikinci alt amacı olan ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında arkadaşların rolüne yönelik görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin yarısı tarafından belirtilen görüş arkadaşların kitap okuma konusunda birbirlerine örnek olduğudur. Araştırmada elde edilen bu sonuç, Sevmez (2009)'in Türkçe öğretmeni adaylarının çevrelerinde en çok kitap okuyan kişilerin arkadaşlarının olduğunun belirlendiği çalışması ve Batur, Gülveren ve Bek (2010)'in arkadaşlardan hareketle okuma alışkanlığının kazanılabileceğini belirlediği araştırma sonucuyla örtüşmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin arkadaşlarının kitap okuduğunu görüp onlardan örnek aldıklarını, bu durumun da bireyde okuma alışkanlığı oluşturan bir etken olduğu söylenebilir. Bu araştırmada elde edilen bir diğer sonuç, ortaokul 8. öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında arkadaşların birbirlerine kitap önerisinde bulunmalarının etkili olduğunu sonucudur. Bu sonuç, Saracaloğlu, Karasakaloğlu ve Aslantürk (2010)'ün araştırmalarıyla ulaştığı, öğrencilerin ders dışında okudukları kitapları öncelikle arkadaşlarından ve üniversite kütüphanesinden temin ettikleri görüşleriyle de örtüşmektedir. Ayrıca Balcı (2009)'nin 8. sınıf öğrencileriyle yaptığı araştırma sonucuyla ulaştığı, öğrencilerin son okudukları kitabı seçerken en çok arkadaş tavsiyesine dikkat ettiği sonucu da araştırmanın bu sonucunu destekler niteliktedir. Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç öğrencilerin okudukları kitapları arkadaşlarıyla değiştirmelerinin okuma alışkanlığı oluşturmada etkili olabileceği sonucudur. Okuyan bir arkadaş çevresinde bulunan bireyin okuduğu kitapları arkadaşlarıyla değiştirerek kitaplara kolayca ulaşabilmesinin mümkün olacağı söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında ailenin rolüne yönelik görüşleri değerlendirildiğinde, araştırmada ortaya çıkan sonuca göre öğrencilerin yarısından fazlası, ailenin okuma alışkanlığı oluşturma konusunda onlara örnek olma gibi bir role sahip olduğunu düşünmektedir. Bu sonuca göre, öğrencilerin ailelerini okuma konusunda model aldığını söylemek mümkündür. Bu araştırma sonucu, Temizyürek, Çolakoğlu ve Coşkun (2013)'ün araştırma bulgusu olan anne-babanın çocuğuna "Oku!" deme yerine kendilerinin okuyarak örnek olması gerektiği, aile büyüklerinin kitap okuduğu ev ortamındaki çocukların onları model alarak ilerleyen yaşlarda gerçekten taklit ederek okudukları sonucuyla örtüşmektedir. Aynı şekilde ailenin çocuklarına okuma konusunda örnek oluşturduğu sonucu Öztürk ve Aksoy (2016)'un araştırmasıyla da ortaya konmuştur. Clark ve Foster (2005) da araştırmalarıyla öğrencilerin en çok annelerinden kitap okumayı öğrendiklerini belirlemişlerdir. Bu araştırmada öğrencilerin görüşleri değerlendirildiğinde öğrencilerin aileyle birlikte kitap okumanın önemine vurgu yaptıkları görülmektedir. Öğrenciler aileleriyle birlikte kitap okumanın, onlarla kitap hakkında konuşmanın okuma alışkanlığı oluşturacağını düşünmektedir. Nitekim Bamberger (1990), ebeveynlerin çocukların okumalarına dahil olmalarını yani onlarla okudukları şeylerle ilgili konuşmaları gerektiğini söyler. Bu bağlamda bu sonuç, Arıcı (2008)'nin çalışmasıyla ulaştığı okumayı yeterince sevmeyen üniversite öğrencilerinin genellikle kitaplar hakkında aile bireyleri veya arkadaşları ile sohbet etmediklerini ifade etmesi sonucuyla örtüşmektedir. Clark ve Foster (2005) da araştırmaları ile öğrencilerin okuduklarını paylaştığı kişiler arasında anne ve babanın ilk üç içerisinde yer aldığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler ailelerin onlara kitap alarak, kitap okumalarını söyleyerek, okuma konusunda baskı yapmayarak, sessiz ortam sağlayarak, evde kitaplık bulundurarak ve onları kütüphaneye götürerek de okuma alışkanlığı oluşturabileceğini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar Öztürk ve Aksoy (2016)'un araştırma sonucunda çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırma konusunda velilerin yaptıkları çalışmalar arasında yer alan, velilerin önemli bir bölümünün okumanın öneminden bahsettiği ve yarısından fazlasının çocuğuna okuma konusunda uyarılar yaptığı; Yılmaz (2004)'in araştırmasıyla elde ettiği öğrencilerin evlerinde bir kitaplık bulunmamasının öğrenciler için ruhsal ve davranışsal açıdan olumsuz bir durum yarattığı ve Temizyürek, Çolakoğlu ve Coşkun (2013)'ün öğrencilerin okumayı sevmesi ve alışkanlık hâline dönüştürmesinin kütüphaneye gitmeleri ve kütüphaneden yararlanmalarıyla mümkün olabileceği sonuçlarıyla da örtüşmektedir.

Araştırmanın dördüncü alt amacı olan ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında öğretmenlerin rolüne yönelik görüşleri değerlendirildiğinde, öğretmenlerin, öğrencilerde okuma alışkanlığı oluşturmadaki en etkili rollerinin onlara kitap önerisinde bulunmak olduğu öğrencilerin yarıya yakını tarafından ifade edilen bir sonuçtur. Bu sonuç, Yıldız, Ceran ve Sevmez (2015)'in eğitim fakültesi öğrencilerinin okuma profilini ortaya çıkarmak amacıyla yaptıkları araştırmalarının öğretmen adaylarının okumalarında etkili olan unsurların başında öğretmen tavsiyesinin geldiği sonucuyla örtüşmektedir. Araştırmanın bir diğer sonucu, öğretmenlerin öğrencileri okumaya yönlendirme/teşvik etme rollerinin bulunduğudır. Bu sonuç Temizyürek, Çolakoğlu ve Coşkun (2013) 'un öğretmenin kitap okuyup okuduğu kitapları öğrencileriyle paylaşmasının onları okumaya teşvik etmede etkili olduğu sonucuyla paralellik göstermektedir. Aynı şekilde Clark ve Foster (2005) da araştırmalarıyla öğrencilerin hem aile hem de öğretmenler tarafından okumaya teşvik edilmesinin gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Öğretmenlerin okuma saatleri düzenlemesinin okuma alışkanlığı oluşturmada etkili olabileceği de bu araştırmanın bir diğer sonucudur. Bu sonuca göre öğretmenlerin zaman zaman derslerinin bir bölümünü okuma için ayırması ya da sadece

okumaya yönelik dersler yapması öğrencilerde okuma alışkanlığı oluşturmada etkili olmaktadır. Deniz (2017) ve Karakullukcu (2019)'nun araştırmalarıyla ulaştıkları öğretmenlerin okuma alışkanlığı kazandırmak için okuma saati yaptırarak sonucu bu araştırma sonucuyla örtüşmektedir ve yine öğretmenlerin bu konudaki çalışmalarının önemi Aksoy (2014) 'un çalışmasıyla da ortaya konmuştur. Ayrıca okuma saatlerinin bu konudaki etkililiği Gürsoy (2018) tarafından yapılan bir araştırmayla da belirlenmiştir. Bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda okuma saatleri düzenlenerek öğrencilerin hem öğretmenlerini okurken gözleme hem de arkadaşlarıyla bir arada okuma yapma imkânı buldukları ortamlar sağlanmasının okuma alışkanlığı oluşturmada etkili olabilecek uygulamalar arasında yer alabileceği söylenebilir.

Araştırmanın beşinci alt amacı olan ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında Türkçe dersinin rolüne yönelik görüşleri değerlendirildiğinde öğrencilerin yarısından fazlası Türkçe dersinin onlarda, ilgi istek ve merak uyandırarak onları okumaya yönlendirdiği görüşündedir. Okullarda Türkçe dersi, Türkçe Öğretim Programı'na göre yapılmaktadır ve bu ders dört temel dil becerilerine yönelik bir derstir. Dersin içeriğini öğrencilere dört temel dil becerisi kazandırmaya yönelik etkinlikler oluşturmaktadır. Bu bağlamda dersin içeriğinde yer alan okuma becerisinin kazanımıyla ilgili metin ve etkinliklerin öğrencilerde okumaya karşı ilgi, istek ve merak uyandırarak onlarda bu alışkanlığın oluşmasına katkı sağladığı söylenebilir. Araştırmada elde edilen sonuca göre Türkçe dersi ile bağlantılı olarak yapılan okuma saatleri öğrencilerde okuma alışkanlığı oluşturmada etkili olmaktadır. Türkçe dersinin beceri alanlarına yönelik faaliyetleri kapsamı, bu faaliyetlere yönelik olarak derslerin zaman zaman okumaya ayrılması öğrencilerin sınıf içerisinde hem öğretmeni hem de arkadaşlarıyla birlikte okuma yapması okuma alışkanlığı kazandırabilecek bir uygulama olarak görülmektedir. Nitekim okuma saatlerinin okuma alışkanlığı oluşturmada etkili olduğunu gösteren çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Aksoy, 2014; Gürsoy, 2018; Karakullukcu, 2019).

Araştırmanın altıncı alt amacı olan ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, okuma alışkanlığının oluşmasında medyanın rolüne yönelik görüşleri değerlendirildiğinde öğrencilerin medyanın okuma alışkanlığı oluşturma konusunda olumlu ve olumsuz rollerinin olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin yarısından fazlası, medyanın okuma alışkanlığı oluşturmada okumaya istek ve merak uyandırma gibi olumlu bir rol üstlendiğini ifade etmiştir. Öğrenciler televizyon ya da internet üzerinden gördükleri kitapları merak ettiklerini, onları alıp okumaya karşı istek duyduklarını belirtmişlerdir. Yine medya aracılığıyla yapılan kitap tanıtımı ve reklamlar öğrencilerin kitaplara ilgisini çekmekte ve onları okumaya yönlendirmektedir. Bu bağlamda medya araçlarında öğrencilerin dikkatini çekecek biçimde okumaya yönelik etkinliklere yer verilmesinin öğrenciler açısından olumlu faydalar sağlayacağı sonucuna ulaşılabilir. Öğrenciler medya araçları sayesinde kitaplara tanışarak onlara kolayca erişebildiklerini de belirtmişlerdir. Çevrim içi uygulamalar ile kitapları araştırıp bulmakta, bazen onların özetlerine ulaşmakta, içeriği hakkında bilgi edinerek istedikleri kitapları okumaktadırlar. Medyanın öğrencilerin farklı seçenekler arasından tercih ettikleri bir kitabı yer ve zamandan bağımsız olarak okuyabilmelerine olanak sağladığı söylenebilir. Araştırmayla medyanın okuma alışkanlığı oluşturmada bir engel olduğunu düşünen öğrencilerin de olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler bu olumsuzluğu medyanın zaman kaybına yol açması şeklinde ifade etmişlerdir. Öğrenciler, kitap okumak yerine televizyon izleyerek ya da ve sosyal medya ortamlarında zaman geçirerek vakit kaybettiklerini düşünmektedirler. Bu sonuç, Davarcı (2013)'nin araştırmasıyla paralellik gösteren bir sonuçtur. Aksaçoğlu ve Yılmaz (2007)

tarafından gerçekleştirilen bir araştırmayla da öğrencilerin boş zamanlarında yapmayı tercih ettikleri ilk üç etkinlik sırasıyla: bilgisayar kullanmak, televizyon izlemek ve kitap okumak şeklinde belirlenmiştir. Bu sonuç, bu araştırmadaki televizyon izlemenin ve bilgisayar kullanmanın okumanın önünde bir engel oluşturduğu sonucuyla örtüşmektedir. Acıyan (2008)'ın araştırmasıyla ulaştığı kitap okumayı sevmeyen öğrencilerin büyük bir bölümünün okumayı sevmemelerinin nedeni olarak televizyon izlemeyi ve internette dolaşmayı tercih ettikleri, Öztürk ve Aksoy (2016)'un araştırmasıyla düzenli olarak okumaya zaman ayırmayan çocukların velilerinin, bunun nedeni olarak çocuklarının genellikle televizyon izlemelerini ve bilgisayar oyunları oynamalarını gösterdikleri sonucu da araştırmanın bu sonucuyla paralellik göstermektedir. Mokhtari, Reichard ve Gardner (2009) da çalışmalarında, öğrencilerin zevk aldıkları televizyon izleme veya internet kullanımı gibi aktiviteleri okumaya ayırdıkları zamana tercih ettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

1. Bir davranışın alışkanlığa dönüşmesi onun belli bir süre tekrar edilmesine bağlı olduğundan, okumaya düzenli olarak zaman ayrılmalıdır.
2. Öğrenciler, öğretmenleriyle okudukları kitaplar hakkında görüş alışverişinde bulunmalı, öğretmenler tarafından gerçekleştirilen kitap okuma saatlerine katılmalıdır.
3. Çocukların arkadaş çevresi oluşturulurken okuma alışkanlığına sahip bireylerden oluşmasına dikkat edilmeli; onlarla birlikte kitap okunmalı, kitap değişimleri yapılmalı ve kitaplar hakkında görüş alışverişinde bulunulmalıdır.
4. Evde, çocukların ilgi alanlarına yönelik kitapların da olduğu ve çocuklarla birlikte oluşturulan bir kitaplık bulundurulmalıdır.
5. Çocukların seviyelerine ve ilgi alanlarına yönelik kitaplar hakkında çocuklar bilgilendirilmeli, çocuklar okumaya yönlendirilmelidir.
6. Kitaplara ulaşma ve kitap okuma konusunda öğrencilere rehber olunmalıdır.
7. Öğretmenler öğrencilere sürekli kitap okuy demek, kitap okumanın başarıya olan etkisinden bahsetmek yerine onlarla birlikte kitap okumalıdır. Özellikle Türkçe öğretmenleri derslerinin bir bölümünü okumaya ayırmalı, bu ders saatleri içerisinde kendileri de öğrencilerle birlikte kitap okumalıdır. Ancak bu sorumluluk yalnızca Türkçe öğretmenlerinin sorumluluğu olarak görülmemeli, tüm öğretmenler öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında işbirliği yaparak gereken özeni göstermelidir.
8. Öğrenciler arasında okul ya da sınıf bazında küçük çaplı okuma yarışmaları düzenlenerek öğrencilerin konuya ilgi çekmeleri sağlanmalıdır.
9. Ders kitaplarına metin seçilirken öğrencilerin seviyelerine uygun, ilgi çekici, öğrencide merak uyandırıcı metinler tercih edilmelidir.
10. Türkçe dersinin içeriği okuma alışkanlığı kazandırıcı etkinlikler yönünden zenginleştirilmeli, derslerde okuma uygulamalarına sıkça yer verilmelidir.
11. Medya aracılığıyla öğrencilerin ulaşabileceği yazar-eser tanıtımları yapılmalıdır.
12. Dijital okuma platformları oluşturularak okunan kitaplara ilişkin yorumların, tartışmaların yapıldığı çeşitli etkinlikler oluşturulmalıdır.
13. Bu araştırmada okuma alışkanlığının oluşmasında birey, aile, arkadaş, öğretmen, Türkçe dersi ve medya gibi faktörlerin etkisi araştırılmıştır. Bu etkenlerin dışında kütüphane, okuma materyali vb. gibi farklı faktörlerin ne şekilde etkili olduğu araştırılabilir.
14. Bu araştırma ortaokul 8. sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Farklı çalışma gruplarıyla yeni sonuçlar ortaya konulabilir.

5. KAYNAKÇA

Acıyan, A. A. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve akademik başarı düzeyi arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aksaçlıoğlu, A. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi, *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28.

Aksoy, E. (2014). *İlköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin veli, öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Akyol, H. ve Yıldız, M. (2011). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 793-815.

Alan, Y. (2020). Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin kitap okuma profilleri. *Söylem Filoloji Dergisi*, 5(1), 278-303.

Arıcı, A. F. (2008). Okumayı niye sevmiyoruz? Üniversite öğrencileri ile mülakatlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 91-100. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mkusbed/issue/19559/208513> sayfasından 21.07.2020 tarihinde erişilmiştir.

Arıcı, A. F. (2015). Türkiye'de milli bir okuma kampanyası: 100 temel eser. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 230-241. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/271098> adresinden 21.07.2020 tarihinde erişilmiştir.

Balcı, A. (2009). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlık ve ilgileri üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ballı, A. (2019). *Öğretmen adaylarının Türkçe kullanımına karşı duyarlılıkları ile kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.

Bamberger, R. (1990). Okuma alışkanlığını geliştirme (B. Çapar, Çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı.

Batur, Z., Gülveren, H. ve Bek, H. (2010). Öğretmen adaylarının alışkanlıkları üzerine bir araştırma (Uşak eğitim fakültesi örneği). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 32-49. <http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/132672-20120428103913-batur-3.pdf> sayfasından 24.11.2018 tarihinde erişilmiştir.

Bozpolat, E. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Cumhuriyet üniversitesi eğitim fakültesi örneği). *Journal of World of Turks*,

2(1), 411-428. <http://diwelttdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/viewArticle/116> adresinden 24.11.2018 tarihinde erişilmiştir.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: PegemA.

Clark, C. ve Foster, A. (2005). Children's and Young People's Reading Habits and Preferences: The Who, What, Why, Where and When. *National Literacy Trust, 2-94*. <https://eric.ed.gov/?id=ED541603> adresinden 02.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

Creswell, J. W. (2017). Araştırma deseni (S. B. Demir, Çev. Editörü). Ankara: Eğiten Kitap.

Çocuk Vakfı (2006). Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi. http://cocukvakfi.org.tr/wp-content/dosya/raporlar/13_okuma_aliskanligi_karnesi2006.pdf adresinden 25.05.2019 tarihinde erişilmiştir.

Davarcı, N. (2013). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı ile bilgisayar - internet kullanımı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Demir, T. (2009). İlköğretim 2. kademe öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma: (Gazi Üniversitesi örneği). *Turkish Studies, 4*(3), 717-745.

Deniz, A. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlığının geliştirilmesi üzerine Türkçe öğretmenlerinin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.

Gömlüksiz, M. N. (2004). Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi (Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(1), 1-21. http://efdergi.yyu.edu.tr/eskiefdergi/makaleler/cilt_I/ozetler/nuri_ozet.htm sayfasından 03.06.2018 tarihinde erişilmiştir.

Gürsoy, H. C. (2018). *Kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasında yardımcı bir araç olarak çizgi romanların kullanılması*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Kurulgan, M. ve Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8* (2), 237-258.

Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü (2011). Türkiye Okuma Kültürü Haritası. <http://www.kygm.gov.tr/Eklenti/55,yoneticisi-ozetipdf.pdf?0> adresinden erişilmiştir.

Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü (2019). 2019 yılı istatistik bilgileri tablosu. <https://kygm.ktb.gov.tr/TR-255535/2019-yili--istatistik-bilgileri.html> sayfasından 06.04.2018 erişilmiştir.

Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2019). Nitel veri analizi (S. A. Altun ve Ersoy, A. Çev.). Ankara: Pegem Akademi.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, (2003). PIRLS 2001 (Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi) ulusal raporu. http://yegitek.meb.gov.tr/dosyalar%5Cdokumanlar%5Culuslararası/pirls_2001_ulusal_raporu.pdf adresinden 06.04.2018 tarihinde erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı (2019). PISA 2018 Türkiye Ön Raporu, Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi NO:10 Aralık 2019. http://meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/03105347_PISA_2018_Turkiye_On_Raporu.pdf adresinden 07.03.2019 tarihinde erişilmiştir.

Moktahari, K., Reiachard, C. A. ve Gardner, A. (2009). The impact of internet and television use on the reading habits and practices of college students. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 52 (7), 609-619. <https://ila.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1598/JAAL.52.7.6> adresinden 02.01.2020 tarihinde erişilmiştir.

Öztürk, D. S. ve Aksoy, E. (2016). İlköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin veli görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 562-591. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/226831> adresinden 24.11.2018 tarihinde erişilmiştir.

Priajana, N. (2013). Student teachers' reading habits and preferences. *Journal on English as a Foreign Language*, 3(2), 71-76.

Saracaloğlu, A. S., Karasakaloğlu, N. ve Aslantürk, E. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının okuma ilgi ve alışkanlıklarının karşılaştırılması (Adnan Menderes ve Uludağ Üniversiteleri örneği). *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 457-480.

Sevmez, H. (2009). *Türkçe öğretmen adaylarının okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımı üzerine bir inceleme (SÜ eğitim fakültesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Silverman, D. (1993). *Interprting qualitative data: Methods for analysing talk, text and interaction*. London: Sage Publications.

Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin.

Temizyürek, F., Çolakoğlu, B. K. ve Coşkun, S. (2013). Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 114-150.

Türkiye İstatistik Kurumu (2019). Yıllara göre il nüfusları, 2000-2019. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> adresinden 07.03.2019 tarihinde erişilmiştir.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilcek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(24), 543-559. <http://www.kuey.net/index.php/kuey/article/view/578> adresinden 18.11.2020 tarihinde erişilmiştir.

Ungan, S. (2008). Okuma alışkanlığımızın kültürel altyapısı. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(1), 218-228.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.

Yıldız, D., Ceran, D. ve Sevmez, H. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları profili. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 141-166. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/usaksosbil/article/view/5000092972/5000111804> adresinden 24.11.2018 tarihinde erişilmiştir.

Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136. <http://eprints.rclis.org/7362/> adresinden 13.07.2020 tarihinde erişilmiştir.

Yücebaş, A. (2017). *Ankara'daki ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.